

12. Poldinger. The burnout syndrome. A threat not only to the medical staff. *The medical profession*. 1994. № 6. Pp. 54-56.

Кондрашов М. М.

АДАПТИВНА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА – ЗАПОРУКА ПРОФЕСІЙНОГО УСПІХУ ВЧИТЕЛЯ

У статті розглянуто проблему адаптивної фізичної культури майбутніх учителів як важливої риси їхньої професійної успішності; конкретизовано основні поняття, сутнісні ознаки цього складного особистісного утворення, зміст, структурні компоненти, критерії й показники, шляхи його формування в системі сучасної університетської освіти.

Здійснено теоретичне обґрунтування сутнісних характеристик адаптивної фізичної культури студентів як важливої частини професійного успіху в педагогічній діяльності й шляхів її формування в умовах університетської освіти.

Використано комплекс методів теоретичного аналізу для обґрунтування сутності, змісту, структури адаптивної фізичної культури.

Конкретизовано сутність адаптивної фізичної культури, її зміст, структурні компоненти, критерії й показники (когнітивна, інтегральна, прогностично-моніторингова технологія тощо), можливості в підвищенні рівня навчальних досягнень студентів, механізм її формування в умовах сучасної університетської освіти; охарактеризовані різні форми занять із використанням різних технологій, які дозволяють активізувати позицію студентів у навчанні, створити умови для формування цього складного особистісного утворення, що забезпечує успіх у вирішенні професійних проблем і досягненні прогнозованих результатів. Ефективність здобутих результатів підтверджена даними педагогічного експерименту.

Розкрито сутність, основні характеристики адаптивної фізичної культури як важливої умови успішності педагогічної діяльності майбутніх учителів у самостійній професійній діяльності, можливості освітнього процесу університету в її формуванні як реалізації стратегії оптимізації підготовки студентів до професійної діяльності й успішності їхнього професійного становлення. Виокремлено перспективи подальшого дослідження цієї проблеми, зокрема вивчення інноваційних підходів щодо інструментарію оцінювання ефективності якості формування адаптивної фізичної культури як запоруки успішної підготовки студентів до професійної діяльності.

Ключові слова: адаптивна фізична культура, зміст, структурні компоненти, критерії сформованості, професійний успіх.

Дата надходження статті: «17» квітня 2019 р.

УДК 378.018(44)

Писаревська О. В.*

СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ДОСВІДУ УНІВЕРСИТЕТІВ ФРАНЦІЇ)

У статті розглядається поняття стратегічної компетентності юристів-міжнародників, аналізуються її місце в структурі комунікативної компетентності та зв'язок із іншими складовими професійної компетентності юристів, обґрунтовується актуальність формування та розвитку стратегічної компетентності в майбутніх спеціалістів у галузі міжнародного права за сучасних умов глобалізації. Виявлено, що дослідження стратегічної компетентності відбуваються в контексті різних наук, зокрема соціології, соціальної філософії, математики, психології, педагогіки та соціолінгвістики. Проаналізовано класифікацію ключових компетентностей у Франції та визначено ключові компетентності для майбутніх юристів, до яких належать методологічна, етична, комунікативна та інформаційна компетентності. Наведено різні визначення та еволюцію поглядів

*© Писаревська О. В.

на поняття комунікативної компетентності, її структурні компоненти в працях різних науковців. Викладено авторський погляд на місце стратегічної компетентності в структурі комунікативної та їхнє місце в системі професійної компетентності юристів-міжнародників. Розглянуто поняття професійної комунікації юристів та складові її інструментарію. Досліджено поняття стратегії в цілому та комунікативних стратегій зокрема. Проаналізовано їхні типи. Досліджено компоненти стратегічної компетентності, що є необхідними для спеціаліста в галузі міжнародного права. Наведено «очікувані» компетентності для вступників на юридичні спеціальності в університетах Франції, а також компетентності, що формуються впродовж навчання на бакалавраті та в магістратурі. Подано приклади вимог щодо компетентностей випускників різних напрямів спеціальності «Міжнародне право» в університетах Франції.

Ключові слова: професійна компетентність юристів, стратегічна компетентність, комунікативна компетентність, комунікативна стратегія, вища освіта Франції.

Актуальність дослідження процесу формування стратегічної компетентності в майбутніх спеціалістів з міжнародного права є беззаперечною, оскільки цей процес відбувається впродовж усього періоду здобуття вищої освіти і є невід’ємним від процесу набуття студентами вмінь і навичок, необхідних для їхньої подальшої професійної діяльності. Формування стратегічної компетентності на основі критичного мислення дає можливість студентам підібрати необхідні тактики в навчанні, а вибір ефективних комунікаційних стратегій у професійному спілкуванні дозволяє досягнути бажаних фахових результатів. Оскільки стратегії й тактики є ключовими складовими професійної компетентності юриста, вважаємо необхідним дослідити місце стратегічної компетентності в структурі комунікативної компетентності, її зв’язок із іншими складовими професійної компетентності юристів, спираючись на досвід юридичних факультетів Франції, що є лідером у галузі надання освітніх послуг у Європі та світі.

Питання стратегічної компетентності перебуває в полі уваги дослідників уже протягом певного часу. Цей феномен досліджувався в працях як зарубіжних науковців (Lado та Caroll, Canale та Swain, Bachman та Palmer, Faerch та Kasper, Moirand, Bergeron, Desmarais та Duquette), так і їхніх українських колег. Варто зазначити, що це явище досліджують різні науки. Поряд із соціологією, соціальною філософією, стратегічним менеджментом стратегічну компетентність вивчають у межах соціолінгвістики та педагогічних наук. Така дослідницька увага пов’язана із необхідністю вирішення складних завдань професіоналізації. Стратегічна компетентність у соціолінгвістиці розглядається як складова комунікативної компетентності, що надає можливість викладачам іноземних мов гнучко пристосовуватися до соціального контексту країн, мова яких викладається, шляхом розвитку професійної гнучкості. М. Оліяр досліджує теоретичні аспекти феномену «комунікативно-стратегічна компетентність», В. Шовковий та Т. Шовкова – стратегічну компетентність як предмет лінгводидактичної дискурсії. О. Антонова досліджує стратегічну компетентність держслужбовців, О. Винник – стратегії інтелектуалізації в сучасному англomовному дискурсі програмування.

Метою статті є обґрунтування теоретичних аспектів стратегічної компетентності в межах комунікативної як складової професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі міжнародного права в університетах Франції.

Комунікативна компетентність і стратегічна як її складова належать до ключових компетентностей, які охоплюють широку сферу життя людини, і професійну зокрема. Перелік ключових компетентностей усередині професійної компетентності в різних країнах відрізняється. У Франції класифікація ключових компетентностей виглядає таким чином: загальні компетентності (інструментальні та системні): аналіз та синтез, організація та планування, розробка й управління проектами; навчання, розв’язання задач, визначення завдань; адаптація; управління інформацією; креативність;

комунікаційні: робота в команді (у т.ч. міждисциплінарна); лідерство; робота в міжнародному контексті; етичні зобов'язання; мови; комунікабельність; та специфічні (спеціалізовані) компетенції — залежать від сфери діяльності [2, с. 24]. На основі здійсненого аналізу вважаємо, що ключовими компетентностями для майбутнього юриста є методологічна, етична, комунікативна та інформаційна. Методологічна компетентність полягає в здатності студентів до аналізу й синтезу правових явищ. Етична компетентність включає здатність бути відповідальним за наслідки своєї професійної й соціальної діяльності. Комунікативна компетентність описує усі форми соціальних практик юристів у процесі вербальної й невербальної комунікації. Інформаційна компетентність полягає у вмінні ефективно використовувати всі наявні інформаційні ресурси. Професійну компетентність юриста також складають такі її компоненти: інтелектуальна, управлінська, соціальна, мовленнєва, суспільно-корисна, продуктивна, автономізаційна, міжкультурна й стратегічна [2; 8; 11].

В основі формування й розвитку комунікативної компетентності лежить процес комунікації. Під комунікацією (фр. communication; лат. communicatio – повідомлення, передача) прийнято розуміти соціально обумовлений процес передачі й сприйняття інформації в умовах міжособистісного й масового спілкування [5, с. 14]. Спілкування – одна із необхідних умов розвитку суспільства й особистості, а професійне спілкування є невід'ємною складовою будь-якої професійної діяльності людини. На нашу думку, комунікативна компетентність загалом – це здатність ефективно спілкуватися рідною, другою або іноземною мовами. Її складовими є:

- 1) мовна (лінгвістична) компетентність: уміння інтерпретувати та правильно застосовувати граматичні та лексичні правила в ситуації комунікації;
- 2) соціолінгвістична компетентність: уміння інтерпретувати та правильно застосовувати різні типи мовлення залежно від ситуації комунікації;
- 3) соціокультурна компетентність: уміння інтерпретувати та правильно застосовувати культурні коди, пов'язані з ситуацією комунікації;
- 4) референтна компетентність: уміння інтерпретувати та правильно застосовувати сфери досвіду, об'єкти у світі та їхні взаємовідносини в ситуації комунікації;
- 5) стратегічна компетентність: уміння використовувати вербальні й невербальні стратегії, щоб утримувати контакт із співрозмовниками й керувати актом комунікації в залежності від намірів мовця.

У 60-х роках ХХ століття структуралістська модель Lado та Caroll більше цікавилася знаннями, ніж уміннями. Уважалося, що компетентність може вимірюватися лише вмінням пояснити певні елементи, а не її прагматичною цінністю. Комунікативна перспектива зробила необхідним розширення поняття «компетентність» і порушила питання щодо її складових. Модель, запропонована Lado та структуралістами, не була більше вичерпним визначенням компетентності. Визначення комунікативної компетентності, запропоноване М. Кенейлом та М. Свейн у 1980 році [16], містить чотири її складові: лінгвістичну, соціолінгвістичну, дискурсивну та стратегічну. Аналізуючи ці складові комунікативної компетентності, можна побачити, що більше не йдеться лише про лінгвістичні компоненти. У 1990–96 рр. Bachman та Palmer [17] пропонують ще більш динамічну модель структури комунікативної компетентності, де мовленнєва частина складається з лінгвістичної та дискурсивної, прагматична частина стосується соціолінгвістичної складової, а стратегічна складова є третьою частиною, дещо відокремленою від двох інших частин. Ця складова є елементом, що пов'язує інші складові із реальною ситуацією. Faerch та Kasper вважають стратегічну компетентність загальнокогнітивною активністю, яка дозволяє планувати, контролювати й здійснювати діяльність із комунікативною метою в реальній ситуації [16]. Отже, стратегічна складова є основною рушійною силою, яка дозволяє функціонувати іншим складовим комунікативної компетентності, залучає когнітивні та метакогнітивні аспекти. Сучасні дослідники виділяють різні компоненти в структурі

комунікативної компетентності, однак стратегічна компетентність як складова комунікативної виникає в дослідженнях багатьох авторів [18, с. 46]. Характеристика структурних компонентів комунікативної компетентності є різною в різних авторів. Французька дослідниця Софі Муаран [там само, с. 2] розглядає лінгвістичну, дискурсивну, референтну та соціокультурну складову. Дослідники Бержерон, Демаре та Дюкер до чотирьох попередніх складових додають соціолінгвістичну та стратегічну компетентність, визначаючи її як «здатність використовувати вербальні й невербальні стратегії, щоб підтримувати контакт із співрозмовниками й керувати комунікацією» [15, с. 32]. Оскільки стратегії й тактики є ключовою складовою професійної компетентності юриста, можемо зробити висновок, що стратегічна компетентність займає чільне місце в її структурі.

Поняття «стратегічна компетентність» уводять у науковий обіг М. Кенейла і М. Свейн. Вони визначають комунікативну компетентність як таку, що включає три основні компетентності: граматичну, соціолінгвістичну та стратегічну, яка є «досконалим володінням стратегіями вербального та невербального спілкування, які можуть бути задіяними, щоб компенсувати зрив у ньому, викликаний наявними умовами ситуації спілкування, що його обмежують, або недосконалою компетентністю в одній або декількох сферах комунікативної компетенції, і також щоб підвищити ефективність процесу спілкування» [16, с. 28].

Професійні комунікації – це специфічна форма взаємодії людей, що дозволяє їхнє спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями тощо, у процесі здійснення трудової діяльності в певній предметній області [5, с. 14]. Важливість комунікації в різних професіях не є однаковою, однак міжнародне право, як і решта юридичних спеціальностей, належить до сфери діяльності, де значимість успішної професійної комунікації є надзвичайно високою. Усе, що робить юрист, є в полі взаємодії із іншими людьми, пов'язане із суспільством і втілюється у зверненнях до інших осіб і намаганнях вплинути на них. Йдеться й про усну, і про письмову форму. Будь-який текст, написаний юристом, у підсумку має бути обговорений, узгоджений, опрацьований спільно, оприлюднений, доведений до відома. Судові справи розглядаються лише шляхом взаємодії юриста з іншими учасниками процесу, таким же чином відбуваються переговори із зацікавленими особами та доводяться до відома адресантів думки та рішення юристів [9, с. 166]. Професійне мовлення юриста орієнтоване на розуміння іншими людьми з метою впливу на їхню свідомість і діяльність, а також на соціальну взаємодію. Вона набуває важливого змісту й соціального значення: консультування особи, яка звернулася за правовою допомогою, підтримання обвинувачення або захисту в кримінальному процесі, обґрунтування позиції сторони в судовому процесі. Юрист зобов'язаний у своїй промові точно й відповідально відображати юридично значимі обставини справи, випадки й події в житті людей, зміст, сенс і значення правових норм. Юристу постійно доводиться вдаватися до різних мовленнєвих форм, а також оцінювати особливості мовної поведінки інших осіб [12, с. 73]. Під час роботи з людьми фахівці з права встановлюють професійні контакти за допомогою комунікативних якостей з урахуванням різноманітності людських характерів та змін у їхніх настроях, тому спеціалісти як професійно важливі виділяють такі комунікативні якості: культура мовлення, багатий словниковий запас, спрямованість на спілкування, інтерес до співрозмовника, терплячість, тактовність [5, с. 96]. А.Жалинський розглядає такі складові інструментарію професійної комунікації юристів:

а) мова й у цілому використання знакових систем, понятійного апарату, які повинні бути якщо не загальними, то, щонайменше, такими, які сприймаються всіма учасниками взаємодії;

б) стратегія, тактика й манера поведінки юриста в процесі взаємодії, включаючи співвідношення переконання, навіювання, відбір і дозування аргументів;

в) визначення системи й меж поступок у процесі взаємодії, прийнятних

результатів взаємодії як для юриста, так і для його партнерів;

г) вибір відповідних умов взаємодії, включаючи місце, час, наявність сторонніх осіб тощо [9, с. 166].

Згідно з академічним тлумачним словником, термін «стратегія» належить до воєнної термінології й означає мистецтво й ведення війни та великих воєнних операцій. У переносному значенні – це спосіб дій, лінія поведінки кого-небудь. Відповідно «стратегічний» – «який відповідає вимогам стратегії, важливий для здійснення воєнних завдань», і в переносному значенні – «який містить загальні, основні настанови, важливі для здійснення чого-небудь» [7, с. 751].

Комунікативна стратегія – це комплекс певних мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікаційної мети, правила й послідовності комунікативних дій, яких дотримується адресант для досягнення певної комунікаційної мети [6, с. 28]. Деколи поняття «комунікаційна» та «мовленнєва» стратегії ототожнюються [10, с. 59].

Комунікативні стратегії можна поділити на вербальні та невербальні, продуктивні (письмо, мовлення) та рецептивні (читання, слухання), інтерактивні (діалогічне мовлення, ведення дебатів тощо), посередницькі (пояснення, переказ, реферування). В. Андрущенко та О. Скубашевська пропонують таку класифікацію мовних стратегій: стратегії, що використовують загальні властивості комунікації – як мовні, так і паралінгвістичні, – і стратегії суто вербального спілкування [3, с. 135-136].

На думку В. Шовкового, фрейм «стратегія» охоплює таку сукупність і послідовність етапів розумової діяльності: «цілепокладання», «планування», «добір необхідних ходів/тактик» «прогнозування», «регулювання» та «рефлексії (оцінки результатів діяльності, реалізованості поставлених цілей)». Тобто стратегія передбачає визначення мети, певних ходів (тактик), засобів їхньої імплементації та управління процесом їх застосування та реалізації, а також обов'язкового результату діяльності [14, с. 22]. Розглядаючи прагматичні мовні стратегії, можна говорити про кооперативні (сукупність дій для досягнення результату разом із співрозмовником) та некооперативні (досягнення мети через конфлікт), конфліктні та неконфліктні. У контексті аргументативного дискурсу, який завжди наявний у юридичному професійному спілкуванні, можна виділити такі прагматичні стратегії мовленнєвого впливу, як утвердження, переконання, доведення та аргументація.

Шовковий В. розділяє комунікативні стратегії на рецептивні та продуктивні. Саме цей другий тип стратегій і є цікавим у контексті дослідження формування стратегічної компетентності юристів, оскільки йдеться про стратегії впливу на співрозмовника [там само, с. 23]. В.Шовковий вважає, що продуктивні стратегії – це стратегії впливу на мовця з метою досягнення певного перлокутивного ефекту (наприклад, стратегії переконання, привертання уваги, самопрезентації, установлення, розвиток, підтримання, розривання контакту, дискредитації тощо). Вони впроваджуються за допомогою конкретних тактик: компенсаторних (перифраз, добір синонімів й ін.), афективних (зменшення хвилювання тощо), використання мови в продуктивних видах мовленнєвої діяльності (відбір лексичного й граматичного матеріалу, уточнення комунікативного наміру, ініціювання діалогу, завершення діалогу тощо) [там само, с. 24]. Також варто згадати про стратегії ухилення (відмова від відповіді, ухилення від теми, намагання уникнути розмови), паралінгвістичні стратегії (міміка, жестикуляція), комунікативні стратегії контролю успішної комунікації (контроль розуміння, вимога або прохання надати пояснення, використання пауз), маніпулятивні стратегії, тощо.

Здійснення професійної діяльності у сфері міжнародного права вимагає володіння стратегіями й тактиками ефективного спілкування, тому уся гама комунікативних стратегій та тактик, а отже й стратегічна компетентність знаходить відображення в процесі навчання на юридичних спеціальностях. Уже на етапі вступу до французьких університетів на освітній рівень «Licence» (бакалаврат) від абітурієнта

вимагається перелік так званих «очікуваних компетентностей» (наявних на момент вступу) [20, с. 20–24]:

1) уміти мобілізувати навички усного й письмово мовлення, про які свідчать якісне написання текстів та ораторські здібності. Ця вимога показує важливість для юридичних спеціальностей належного володіння французькою мовою в письмовій та усній формі. Право є дисципліною, де ораторські здібності (промова) та вміння написання текстів (написання листів, юридичних актів, укладання угод тощо) є базовими компетенціями. Наявність правового мислення, яке дає можливість зіставляти фактичну ситуацію і юридичні правила для пошуку адекватного правового рішення, від початку очікується в студентів юридичних спеціальностей і показує, що студент добре володіє мовою як інструментом. Право також є дисципліною, у якій точність висловлювання є дуже важливою, тому прогалини в орфографії, синтаксисі чи граматиці є неприпустимими [там само, с. 21];

2) уміти розуміти, аналізувати та синтезувати текст. Ідеться про важливість для студента розуміти текст у письмовій формі. Навчання на правничих факультетах вимагає комплексного аналізу багатьох письмових юридичних джерел (конституції, закони, акти, міжнародні угоди, судова практика, тлумачення законів). Такий аналіз допомагає в розумінні джерел, їхнього контексту, оцінювання їхньої якості, переваг та недоліків [там само, с. 21];

3) бути здатним мислити логічно та міркувати концептуально. Ця компетенція підкреслює важливість для юридичної сфери вміння майбутнього фахівця продукувати добре структуровану аргументацію та міркувати концептами, уміння мислити абстрактно, наявність логіки та дедукції [там само, с. 22];

4) уміти працювати самостійно й організувати свою роботу [там само, с. 22];

5) бути відкритим до світу та мати лінгвістичні знання. Майбутній фахівець з міжнародного права повинен володіти іноземною мовою (англійською – обов'язково, іншими – бажано), оскільки навчання вписується в європейський та світовий контекст і вимагає, зокрема, вивчення та порівняння юридичних систем інших країн, а також багатьох міжнародних документів [там само, с. 23].

Отже, під час навчання на освітніх рівнях «Licence» (бакалаврат) та «Master» (магістратура) відбувається формування різних компетентностей. На освітньому рівні «Licence» (бакалаврат) основна увага сконцентрована на таких компетентностях: глибоке розуміння юридичних текстів, усне та письмове висловлювання, методологічна компетентність, необхідна для юридичних досліджень і пошуків інформації. Ці компетентності є базовими для будь-якої юридичної професії. Їхня наявність свідчить не тільки про вміння юриста вправно використовувати юридичні джерела, але також висловлюватися чітко, у зрозумілій для співрозмовника та переконливий спосіб щодо юридичних питань. На перших роках навчання акцент робиться на здатності до розуміння юридичних текстів і письма: точне розуміння ідей та термінології, глобальне розуміння тексту і його структури, розуміння контекстуалізованої лексики, загальна культура. Для глибокого та глобального розуміння тексту студенти повинні використовувати такі стратегії: виявити структуру тексту, створити його схему, виділити найважливішу інформацію, прочитати вголос, знайти значення слова в словнику юридичної термінології, відзначити способи логічної взаємодії в тексті, анотувати, виявляти елементи гіпертексту. Розумінню юридичних текстів також сприяє активізація референтної компетентності, що проявляється в читанні, що допомагає виявити місце читача по відношенню до тексту та місце самого тексту в юридичній системі; «поглиблене читання», під час якого студент має виявити наскрізну ідею, те, що поєднує перший та останній абзаци; читання, що дозволяє виявити структуру тексту, а саме: основні ідеї та зв'язки між ними; синтезуюче читання. Ці стратегії читання, що мобілізуються одночасно читачем, є основними для глибокого розуміння юридичного тексту університетського рівня [19, с. 223]. Розуміння юридичних текстів

вимагає знання фахової юридичної лексики та юридичного міркування. Юридична сфера має свої коди, які повинен поступово засвоїти студент, а саме: точність у використанні термінів, зміна значення слова в залежності від регістру мовлення (стандартне чи юридичне), вивчення нових термінів і їх застосування, використання юридичних силогізмів. Щодо письмового та усного мовлення, студенти повинні досконало володіти мовленнєвими стратегіями й для того, щоб відповісти на питання, дати визначення, порівняти, аргументувати, критикувати. Упродовж навчання ці компетентності реалізуються, поглиблюються, а на етапі закінчення навчання на освітньому рівні «Магістр» національний перелік професійної сертифікації (RNCP) Франції подає, наприклад, такі обов'язкові для випускників рівня «Магістр» спеціальності «Міжнародне європейське та порівняльне право» компетенції: надання юридичних консультацій організаціям щодо розв'язання міжнародних юридичних проблем, супровід мультинаціональних команд у реалізації трансверсальних проєктів, уміння висловлюватися, вести переговори та складати контракти англійською та французькою мовами [21]. Випускники рівня «Магістр» спеціальності «Право Європейського Союзу» повинні вміти скласти звіт, доповідь, пояснювальну записку юридичного характеру, брати участь у розв'язанні міжнародних спорів та задоволенні позовів, володіти навичками як усного, так і письмового спілкування [там само].

Таким чином, ефективне виконання професійних обов'язків фахівцем у галузі міжнародного права потребує певної системи знань, умінь і навичок. Стратегічна компетентність як складова комунікативної є невід'ємною частиною професійної компетентності юриста. Подальші розвідки спрямуємо на більш глибоке дослідження процесу формування стратегічної компетентності студентів спеціальності «Міжнародне право» в університетах Франції.

Література:

1. Антонова О. В. Стратегічна компетентність державних службовців: монографія. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2017. 340 с.
2. Антонюк Л. Л., Василькова Н. В. та ін. Компетентісний підхід у вищій освіті: світовий досвід. К.: Інститут вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2016. 66 с.
3. Андрущенко В. П. та Скубашевська О. С. Мовні стратегії як чинних освітніх інновацій. *Гілея: науковий вісник*: збірник наукових праць, Київ, 2010. № 35. С. 135–136.
4. Бовдир О. С. Розвиток комунікативної культури майбутніх юристів як основа професіоналізму. *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. Випуск 24. С. 96–100.
5. Боріснев С. В. Соціологія комунікації: навч. посібник для вузів. М.: Юнити-Дана, 2003. 270 с.
6. Винник О. Стратегія інтелектуалізації в сучасному англomовному дискурсі програмування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. Острог, 2014. № 48. С. 28.
7. Словник української мови: в 11 т. / редкол.: І. Р. Вихованець та ін. К.: Наукова думка, 1978. Т. 9. 712 с.
8. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності: теоретичні, практичні та деонтологічні аспекти: навчальний посібник, К.: Знання, 2005. 655 с.
9. Жалинский А. Е. Вступ до спеціальності «Юриспруденція». Професійна діяльність юриста: підручник. М.: Проспект, 2009. 166 с.
10. Козуб Р. Лінгвопрагматичний потенціал комунікативних стратегій у контексті формування у політологів. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. Львів, 2016. № 2. С. 59.
11. Левитан К. М. Юридическая педагогика: учебник. М.: Норма, 2007. 425 с.
12. Носкова Л. Культура мови як якість мови. *Юридичний світ*. Київ, 2005. № 11. С. 73.
13. Тележкіна О. О., Лисенко Н. О. та ін. Ділове спілкування: усна і писемна форми: навч. посіб. Х.: Смугаста типографія, 2015. 383 с.
14. Шовковий В., Шовкова Т. Стратегічна компетентність як предмет лінгводидактичної дискусії. *Наукові записки*. Серія: педагогіка, Київ, 2017. № 4. С. 22–24.

15. Bergeron J., Desmarais L. et Duquette L. Les exercices communicatifs: un nouveau regard. P.: Ela. Etudes de linguistique appliquée. 1984. 56 p.
16. Canale M. and Swain M. Theoretical basis of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. Applied Linguistics. O.: Oxford university press. Vol. 1. 1980. 47 p.
17. Faerch C. and Kasper G. Strategies in Interlanguage Communication. NY.: Longman, 1983. 248 p.
18. Moirand S. Enseigner a communiquer en langue étrangère, P.: Hachette, 1982. 192 p.
19. Vieillevoye S., Dozot C. & Rasson A-C., Niveau 79: Quelques clés de la réussite d'études juridiques, N.: Service de Pédagogie Universitaire. 2012. 453 p.
20. Перелік очікуваних компетентностей рівня бакалавр, URL: http://cache.media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/Plan_licence/61/4/referentiel_227614.pdf.
21. Répertoire national des certifications professionnelles. URL: www.rncp.cncp.gouv.fr.

Pysarevska O. V.

STRATEGIC COMPETENCE IN THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF INTERNATIONAL LAWYERS (AS BASED ON THE EXPERIENCE OF FRENCH UNIVERSITIES)

The article sets to explore the notion of strategic competence of international lawyers, analyze its place in the structure of communicative competence and relations with other components of professional competence of lawyers, substantiate the topicality of formation and development of strategic competence of future specialists in the field of international law under the current globalization conditions. It was discovered that strategic competence researches are conducted in the context of different sciences, in particular, sociology, social philosophy, mathematics, psychology, pedagogy and sociolinguistics. The classification of key competencies in France was analyzed, and the key competencies for future lawyers were identified; they include methodological, ethical, communicative and informational competencies. Different definitions and the evolution of views on the notion of communicative competence, its structural components in the works of different scholars are presented. The author's view on the place of strategic competence in the structure of communicative competence and their place in the system of professional competence of international lawyers is outlined. The notion of professional communication of lawyers and component parts of its toolkit are considered. The components of strategic competence that are necessary for a specialist in the field of international law are investigated. «Expected» competencies for applicants who are going to enter law specialties of the universities of France as well as competencies which are formed during the studying of bachelor and master programmes courses are presented. Examples of requirements for the competencies of graduates of various areas of the International Law specialty at the universities of France are provided.

Key words: professional competence of lawyers; strategic competence, communicative competence, communicative strategy, higher education of France.

Дата надходження статті: «25» квітня 2019 р.

УДК 371.134

Пришляк О. Ю.*

**ВПЛИВ ПРАВОВИХ ТЕОРІЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
НА ПРАКТИКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

У статті актуалізовано доцільність теоретичного осмислення й практичного вирішення проблеми формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців у процесі їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти на основі вивчення й урахування провідних положень теорій міжкультурної взаємодії, що може суттєво допомогти в розробці теоретичних основ та реалізації практичних підходів формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій.

У статті наведено основні положення теорії діалогу культур М. Бахтіна–В. Біблера та зарубіжних правових теорій міжкультурної комунікативної компетентності: теорії

*© Пришляк О. Ю.